

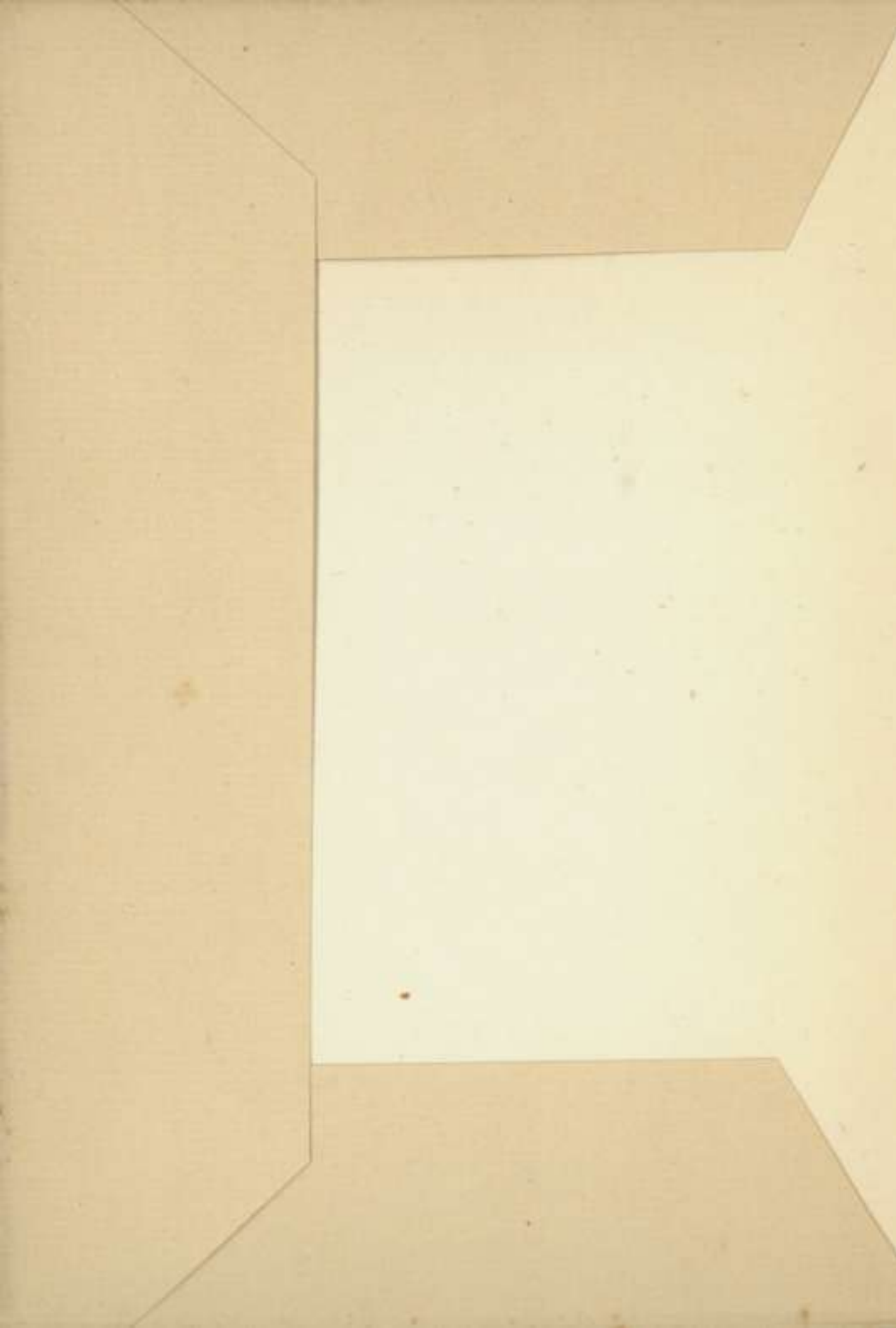
TOMÀS GARCÉS

QUADERN DE LA
SELVA

BARCELONA

1962

QUADERN DE LA SELVA

Al poeta Josep Carner,
ofrena d'admiraçió i amistat.

V. Lluís

*La tirada de la present edició
és de cinc-cents exemplars en paper Offset*

Dipòsit Legal: 10.865 - 1962
Registre núm. 1741-62

TOMÀS GARCÉS

QUADERN DE LA SELVA

BARCELONA

1962

DONATIU DE
L' INSTITUT D' ESTUDIS CATALANS

EX-LIBRIS BIBLIOTECA DE CATALUNYA

NOTA DE L'AUTOR

A RA ja no s'estila gaire (potser gens). Però, abans, a la pàgina final dels llibres, allà on eren enumerades les «Obres de l'autor», solia haver-hi un apartat que anunciava els títols «en preparació». Fullejant per atzar el meu Paisatges i lectures veig les obres que aleshores «preparava» i em torna a la memòria que en 1926 pensava efectivament en un recull que s'havia de dir Beutat del món. En rigor, no vaig treballar-hi gaire. Les poques pàgines arreplegades en la carpeta corresponent (escrites entre 1920 i 1937) són les que constitueixen la primera part d'aquest llibret. En imaginació, altres capítols havien de nodrir-lo; projectava viatges que no he fet. O bé els he fets quan ja les guerres, calentes i fredes, em distreien de la bellesa del món. Però, en fi, l'escrit, escrit està. I el món és bell, meravellosament bell, encara que només es vegi pel forat o l'esclatxa de la terra nadiua.

Si les primeres pàgines d'aquest recull són testimoni d'una temptativa abandonada, poca cosa més podríem dir del Quadern de la Selva. L'havia projectat com un veritable diari líric. Havia d'oferir-nos la visió d'un paisatge, i el seu sentiment, de cap a cap de l'any. Marià Manent va intentar-ho, amb bella fortuna, del Montseny, amb Zodíac. I García Lorca, en una prodigiosa conferència donada a Barcelona en 1934 (?), sota el títol de *Cómo canta una ciudad de noviembre a noviembre*, ens presentava els colors canvians, tendres i ardents, de Granada, fixats per sempre més en uns records d'infantesa. Per sempre més? La conferència es deu haver perdut, o qui sap si fou mai escrita; el cert és que no es troba, em sembla, en cap de les edicions de les obres completes del gran poeta andalús.

El meu Quadern de la Selva havia d'ésser més copiós que no és. M'hauria agradat d'afegir-hi pàgines que arrodonissin, en el present i en el passat, la imatge de les terres del Cap de Creus i, sobretot, les d'aquest poble que s'enruna als peus de Sant Pere de Roda. Pàgines sobre els tres masos que s'arrelen i vetllen en el començament d'aspres camins solitaris; i sobre alguns treballs del camp; i sobre moments ja esvaïts, a penes recordats, on hauríem vist volar les bruixes de la Vall i sentit l'alenada de vida que muntava de les vinyes pròsperes. Però aquest Quadern no és un tractat d'història o geografia locals, ans, en la intenció de l'autor, entranyable poesia, és a dir, recerca i expressió d'un secret. Qui sap si aquest secret és en el conte titulat *La flor de penical* on més a frec s'hi passa.

Beutat del món, Quadern de la Selva, dos títols de llibre encapçalant dues minses collites. En tot cas, l'una i l'altra es completen i s'apuntalen. El món a penes entrevist desemboca, per camins d'enyorança, en aquest punt, tan solitari (àdhuc sota l'allau del turisme que l'esquitxa), en aquests penyalars que foren bosc, i on tantes orfandats ens diuen, a cau d'orella, el seu plany.

I

BEUTAT DEL MÓN

QUATRE-CENTS METRES

EL meu port habitual deu fer només quatre-cents metres: quatre-cents metres de moll seccionat per les grues eixarrancades que corren amb unes llargues passes plenes d'agilitat i bonhomia. Hi ha també hèlices rovellades, calderes boterudes, bocois arrengrerats que fan olor de bodega, pols de carbó i de blat, i les extàtiques barraques dels carrabiners, en aquells quatre-cents metres. Hi ha, sobretot, l'espectacle canviant de l'aigua i dels vaixells, de la boira i el fons decoratiu: la farola, el fum, els vapors atrafegats i les architectures bigarrades. (El rellotge de la farola té, de dia, un aspecte comercial anodí; de nit, encesa l'esfera, pren una dolça claredat melosa que el fa llunyà — difús entre la boira — com una lluna de Suècia.)

Els quatre-cents metres de moll són fets d'una gran línia recta de lloses. Una línia recta paral·lela a la dels magatzems i a la dels navilis: parallelisme exac-

te i persistent, dintre un núvol d'agres olors exòtiques.

El tràfec dels matins trenca el ritme tàcit dels vespres. Sentiu el brogit de les corrioles; el repicar unànime dels calafats, apagat, com si pervingués d'una profunditat espessa, molsuda, on treballen els martells; les veus suades dels descarregadors; el tremolor de les passarelles sota el pes de l'home i del sac. Sentiu també, com un perill suspès en l'aire, l'actuació de les grues al damunt dels caps en un moviment minucios i exacte, menades com són per aquells homes ignorats que realitzen, de la petita cambra estant, la conjunció de totes les terres del món.

Els vaixells s'estrenyen en tan poc espai! El buprès de l'un penetra a coberta de l'altre. Per damunt d'aquesta cadena, joiosa i virolada com cadeneta de sortija, hom podria córrer i saltar. Imaginem unes gambades melodramàtiques, com en les persecucions del cinema pels terrats de la ciutat cosmopolita. Els camarots despertarien amb alarma i dins la llum olorosa del Port muntarien paraules meridionals i escandinaves i russes com una fruita de les carcasses respectives.

Però la cadena es desfà a cada moment. Les pedres no es mouen, fermes i passives, sempre ancorades al mateix lloc. Els navilis, sí. Ara l'un ara l'altre, se'n van. S'aparten discrets, sense soroll. Es mouen amb una cauta ciència, amb tacte delicat, per fer menys dolorosa la partença. La proa romp el contacte i arrossega el navili. Les calderes bateguen i respiren normalment, i la sirena, quan pot, s'estalvia aquells tres crits verticals i patètics. Si és un veler, la seva eixida és més silenciosa i amical encara.

Els homes se'n van a Alexandria, a Gènova, a Marsella, com si s'arrisquessin només fins a la primera cantonada. Els navilis clàssics no ens deixen la tristesa del comiat.

El Port, però, es buida massa, de vegades. La renglera s'aclareix, heus ací el moll solitari. Els quatre-cents metres s'han fet més llargs i monòtons. De grua a grua hi ha una distància més deserta i freda.

Avui mateix, aquesta nit, l'aigua sense vaixells tenia una insòlita consistència. L'electricitat relliscava damunt la seva duresa. Els quatre-cents metres de moll esdevenien gairebé protagonistes, amb aquella anguniosa responsabilitat de l'actor que amb el seu monòleg ha d'omplir de vegades un escenari immens. Protagonistes eren, doncs, els quatre-cents metres en llur complexitat feta de desferres abandonades; de dones adormides, desferres també, en la colpidora riquesa del Port; de llums pensatius que no aclareixen res a llur voltant perquè es recullen i retorcen en ells mateixos, talment cuques de llum.

Aleshores, en el desert que us volta, és quan més obstinadament penseu en tot el que ara deu solcar les mars. En la miraculosa barreja de crits, olors i colors que heu vist agitar-se davant d'aquests quatre-cents metres. Colors sobretot. Oh, els cinnyells de les xemeneies i les banderes als arbres!

(1920)

ELOGI DE LA MAR

*Companyia de la mar,
fidelitat de la platja.*

J. M. López-Picó.

HEUS aquí, davant nostre, la mar, batuda pel vent. El sol daura la platja i fa lluir l'arena com un tresor de pedres precioses. Enllà hi ha les velles i les gavines, l'escuma, la fumerola, la tombarella dels dofins, les cançons dels pescaires. Es tota la mar que batega i alena com un cos viu. El vent i l'ona arriben alhora als nostres peus. Però l'ona fa un cant apagat, seguit, que us acompanya.

Aparelleu la barca. Allibereu-la de la sorra que li estreny els flancs. Endinseu-vos en la mar, amb fortes estropades. El vostre braç mou el rem, el vent infla la vela. Ben aviat tastareu la soledat marina i, al lluny, les cases s'aprimaran com una cinta blanca lligant la platja daurada. Ara que tot calla sota el sol ardent del migdia, i la gavina s'ajoca en el penyal, i la cala és més fina que mai i es lluquen els còdols, sota aigua, divinament acolorits, la mar, silenciosa, vasta, quieta, us acompanya.

Aquesta dolça mar d'ara és la que alça polsegues d'escuma quan s'aïra. L'ample camí s'emplena d'abriülls; damunt les aigües trasbalsades de la mar, les naus semblen pobres conquilles buides. Demaneu als mariners que us contin l'angoixa de les tempestes, i els viatges sota la pluja, de nit, quan la boira apaga els fars llunyans i els pals esperen la miraculosa almoina dels focs de Sant Elm! Llavors la terra us crida amb tots els seus encisos: aquella arbreda fresca, la font sonora, la taula parada, la llar, us embriaguen amb la seva tonada senzilla.

Però, quan passen les hores d'angúnia o d'enuig, la mar és la companya de sempre. És a banda i banda de vaixell, a proa, a popa, pertot. Als matins es cobreix amb la trèmula gràcia rosada del sol que neix. A migdia, amb la forta llum que crema. A la tarda, amb les ombres moradenques que perfilen, allà baix, la carena de les muntanyes. De nit, damunt l'ample mar, s'obre el mantell de les estrelles. I el seu desmai, en les nits perfumades d'agost, enlloc no us colpeix tan dolçament com a la proa d'una barca.

Les belles hores de la mar! A l'alba us volta, lívida i lassa. Volen les primeres gavines, i la calitja es desfà a poc a poc. El sol irà illuminant les veles, i la volta del cel esdevindrà blava com la mar. El cel i la mar se són fidels l'un a l'altre. Si el cel esdevé blau de tant mirar-se en el mirall de les aigües, la mar, en fer-se fosc, reflectirà els estels.

Les nits fosques d'estiu, sota l'estelada, quin goig menar la barca mar endins! Els fars s'encenen i s'apaguen amb un ritme silenciós. En un racó de ca-

la, els mariners atien una foguera. L'airet duu brins d'herba i gotes d'aigua. Com focs follets, es mouen els llums roents de les enceses. I, mentre l'estrella de l'amor pampellugueja a migjorn, els pescadors fan llambrar l'aigua a cops de rem i canten les melangioses cançons de la mar.

Canteu, canteu, pescaires! Canteu el vostre goig, el vostre dur treball, la vostra esperança. La mar us escolta. La veu aspra i forta desperta les sirenes que dormien al fons del fons de les aigües. Canteu les angoixes del bastiment perdut en la tempesta, les fresques rialles del grumet, la bondat de la mar sota la lluna. Les llísseres i els serrans vindran a les vostres xarxes encativats per la cançó. I després, en el repós nocturn de la cala, a l'entorn del foc ben abrandat, la mar s'ajupirà a les vostres plantes, enyorosa de la veu que la cantava. La veu que la cantava, demà treballarà la vinya i desitjarà la mar. Quan sigui a la barca, enyorarà la vinya.

Companyia de la mar! No basta, mar, el teu silenci, no basta la teva remor. El vent ens duu la manyaga del fonoll marí i l'alè del camí dels horts. Les ombres morades de les muntanyes, les taques de plata dels olivets, la fina verdor dels pins, vistes des de la mar guanyen un nou prestigi. Ens parlen amb unes paraules més íntimes. El nostre cor les desitja amb més deler.

La mar, blava, quieta o tempestuosa, no ens deixa mai. Aquesta companyia de la mar és la seva gràcia més alta. Però, lluny, la terra esdevé més amable encara. I fa néixer una enyorança profunda.

Potser la platja és un remei d'aquest enyor. No

sentim, d'aquí estant, els cant dels mariners, ni guai-tem els còdols rosats. Però ens bressa la música de les onades, i el vol de la gavina ens alegra l'esguard, i allà baix, s'escampa un estol de veles. Darrera nostre s'esglaonen les feixes fruitoses i munta el blanc campanar de l'església. La terra i la mar són al nostre abast. En la llenca daurada de la platja l'home se sent una mica el centre del món. I la mar l'acompanya dolça, forta i fidel.

(1923)

AMOR DE PARDAL

EL gemat idilli de Josep Sebastià Pons acaba de representar-se en l'escenari que millor li esqueia. És la prada tendra de Font-Romeu, vora la Calma que travessen les grans ramades. El Carlit i el Puigmal fan sentinella, vestits de calitja. Rera la gent que escolta les paraules simples dels actors hi ha la multitud silenciosa i fosca dels pivets.

En escena un pou, un taronger, un ametller amb flors que comencen d'espellir. Després, l'ermita rústega del sant. Després el poblet, amb la campana «sempre entre dues pedres». I els minyons, barretina roja, espadenya blanca. I les noies que són com l'estampa d'una corrandà.

Josep Sebastià Pons ha imaginat una petita meravella. El seu idilli conté tots els elements poètics que la cançó del *Pardal* tot just insinua. *El Pardal* és — diu el poeta de *L'estel de l'escamot* — «una cançó de camí per al traginer, una cançó d'amor per a l'hortolà, i és a la vegada i per a tots nosaltres una

cançó de teulat; el taronger hi verdeja com el secret nocturn de la poesia.»

Cançó de camí, cançó d'amor! Tots els cors ho comprenien, girats devers l'estantís escenari. Vallespir i Empordà eren evocats en les persones d'aquells caminants amorosos. El doble paisatge vivia en les paraules del poeta i una sola ànima forta i pura ho lligava tot.

Quina és la faula d'*Amor de Pardal*? Pardal, minyó de la plana d'Empordà, és al Vallespir, on feineja. Quan és l'hora de tornar amb els seus companys al poble nadiu, heus ací que un amor el reté. Gentil Romà i l'Hereu Marsal, els seus amics, el planyen, de veure'l corlligat, «sense gosar de fer ni un piu», ell que tot ho esbrotonava i ho espigolava, com un pardal de debò.

Ara, mireu-vos-el al peu de la finestra de l'amada, en la nit silenciosa. Canta. Però el traginer surt a la finestra més alta i l'escriidassa. Pardal farà el seu camí, fins a l'oratori del sant, en la pau de les muntanyes. Parlarà amb ell com Mireia amb les Santes Maries de Provença. Li demanarà la pau, l'amor sense espines, «com una flor voladissa». Vol «retornar al seu poble i retrobar sa llibertat, la vida bona i amable, la casa que brilla al sol i el camp on canten les cogullades». Oh, diàfan idilli pagès! El sant és bon conseller. Pardal arriba a l'Empordà abans que els seus companys. Heus-el ací besant les minyones galanes que saluden el seu retorn amb el dring d'un riure de joia.

La fi de l'idilli és la cançó. Els minyons donen alè a la cançó del pardal, «el pardal que s'acotxava su'l toranger».

Cançó de camí, cançó amorosa. El camí no és pas una abstracció simbòlica. El trobaríem no gaire lluny, i per Eina ens portaria a Núria. Seguiríem els corriols aspres, travessaríem els boscos i les rossoles. Enllà deixariem les muntanyes regalades, on l'or, l'argent, el cristall, la neu flonja i les flors miraculoses encenen un somni de fades. Ho diu el Pardal: «amb les espardenyas i el delit» es fa molta via. Millor que amb carrosses encantades.

Oh, Josep Sebastià Pons, quanta veritat, quant amor us deu l'esperit ancestral de la nostra terra! Vós, poeta, heu revelat el misteri que les altes muntanyes pretenen endebades d'amagar. Heu vist que els gorgs i els estanys, les garrigues i els abismes, ens uneixen en un mateix batec. Digueu-ho pertot, ben alt. Que les vostres paraules ressonin com una bona nova i desvetllin en el cor dels catalans l'emoció del misteri esbatanat de cop.

Els pelegrins de Font-Romeu, davant el singular *Amor de Pardal*, aprengueren encara més a saber-se germans. Vallespir i Rosselló eren tan a prop que la volada d'un ocell gai —com la del rossinyol melangiós de l'altra cançó— els abastava. Pastada en l'argila d'una raça fidel a ella mateixa, apareixia una visió enyorada: vells de la cobla que abans de començar la representació de l'idilli brodaven una sardana sobre el coet del contrapunt, semblaven sacerdots d'una religió humaníssima, oficiant en el culte a la terra. Els vèieu capcots i greus. La música eixia trèmula i lleugera, amb ales. I la cançó del Pardal abrandava de gràcia els espectadors.

De totes les festes de Font-Romeu, cap com aques-

ta, potser, no ha fet combregar els homes en una mateixa esperança. Semblava que totes les valls pirinenques confluïssin en l'escenari que la fantasia del poeta primer que ningú bastí. Els núvols velaren una mica la llum luxuriant del sol. Les muntanyes eren més a prop que mai, com si la mà pogués fondre les engrunes de neu de les congestes. En els pasturatges clapejats hi havia un blanquinós ramat immòbil. I hauríeu dit que pels aires volava un pardal lleuger, amb un branquilló de taronger al bec, i que esguardava amb idèntic amor la beutat de tots dos vessants de muntanya.

(1926)

ASSÍS DE SANT FRANCESC

HE vist Assís, gairebé de tren a tren. Hi he arribat en una nit de lluna, la claror de la qual no apagava del tot les lluernes de l'espiritual fortalresa, sembrades en un replà de muntanya, i n'he sortit amb recança, un matí pàl·lidament daurat. Heus ací que la visió, de tan ràpida, esdevé palpitant, imprecisa, feta d'aspectes fragmentaris que obsessionen i es succeeixen l'un a l'altre com una pel·lícula mal lligada. La planúria umbra, els frescos meravellosos que perpetuen la vida del sant, la portalada fosca i solemne de sant Rufí i la selva idíl·lica de «les Pressons», viuen en el record amb estranya aliança. Però, tanmateix, aquest Assís assolellat, quiet, madur, generós, tendre i dringant és el de sant Francesc. I quan ens han mostrat l'arbre des d'on els ocells escoltaven la paraula evangèlica i l'abís per on va rodolar, perdut, el diable temptador, no n'hem sentit cap brusca sorpresa, perquè en la grava del camí, vora l'alzina hirsuta, hi havíem vist, suara, la petjada del sant.

Per damunt de la Porta de Sant Francesc, de cara a Santa Maria dels Àngels, l'esguard abasta una orde-

nada planura. A la dreta, sembla devallar suau. A l'esquerra, la solca el Tescio. Per allà passen els camins de la Umbria, els que menen a Gubbio, on el sant amansí el llop, o a Siena, on apaivagà els homes. Diríeu que una líquida boira verda i grisa endolceix aquesta hora matinal. La terra pàl·lida troba els mantells que li escauen: els claps d'oliveres, les parres de color de plom, els pollancs d'un verd tímid. Travesseu la porta de Sant Francesc, us ho prego. El camí se'n va de dret als conreus. Només unes breus campanes engarlanden el cel tibant i net. Passa una dona, amb un feix a l'espatlla; passa, clar i sorrut, un camperol. A mesura que el camí s'enfondeix, sembla créixer la mola de la basílica franciscana, a la dreta. El sol esdevé més puixant i comença d'esvair una mica la pallidesa de les tintes llunyanes. Llaura, lenta, enllà, una parella de bous blancs. I la sargantana que ha creuat el camí, ¿no s'emporta, potser, l'última espurna d'un dels instants més bells d'aquest paisatge? Car l'estampa grisa i verda ara és, simplement, assolellada.

L'església superior de Sant Francesc és alta, espaiosa, gentil. La lluna entra pels finestrals i pel cancell esbatanat. El sol de migdia hi vessa les seves impalpables espigues d'or. Aviat us adoneu que tanta claror és a posta per donar vida als frescos on formiguen les escenes de la meravellosa empresa franciscana. Giotto i els seus deixebles les fixaren aquí, per admirar els fidels. Com un fris heroic, els rectangles llampants, poblats de figures tan expressives dintre de llur engruna de rigidesa, són l'auca del sant

que es descabdella. Heus ací sant Francesc, minyó, honorat a Assís per un home humil que estén el mantell al seu pas; i l'oració a sant Damià, quan el «pobret» seràfic sent l'exhortació de Crist a restaurar l'església; i l'escena en què Pietro Bernardoni perd el seu fill, lliurat per sempre més a Déu; i el somni d'Innocenci III, ajagut al seu llit de robes fines; i la fugida dels dimonis, a Arezzo; i l'aventura lulliana de la fallida conversió del soldà; i quan sant Francesc fa brollar, nou Moisès, una font per assaciar un pobre vianant; i tants i tants miracles de l'inefable poeta dels ocells.

Aturem-nos davant aquests frescos. Aturem-nos davant els més exemplars: el de la nuesa del sant, quan torna al seu pare els vestits amb què el cobrí, l'últim lligam que podria retenir la seva generosa volada. Chesterton ha aprofundit lúcidament en la significació d'aquest episodi. Estiguem-nos, doncs, de comentar-lo. Però ¿no ens deixarem commoure per la ira humana del pare i per la dolcesa divina del fill? ¿No veurem, fent inconciliables i mútuament ininfluïbles ambdues actituds, el món que les separa? És, potser, en aquesta escena, que el pinzell primitiu sublimà, on copsem millor el secret de la santedat.

Heus ací una altra pintura cabdal: la predicació als ocells. Els colors grisos i blavencs que hi dominen li donen una misteriosa espiritualitat. Per servir el prodigi, perquè la quietud extàtica dels gaigs, dels passerells, de les tendres cardines, no fos torbada per la violència de la llum, el pintor arrecerà aquest fresc al marge del cancell. El prat verd que la tardor no ha gosat assecar encara, les pedres velles de la Porta

San Giacomo i el guaita alterós de la Rocca Maggiore, i els xiprers d'un verd tan fosc sobre el cel d'un blau tan clar saben que aquí un sant es fa entenedor de les minses aus voladores?

Les *Floretes* han servat les paraules del sant: «Ocells, germans meus, heu d'ésser molt agraïts a Déu vostre Creador i sempre i en qualsevol lloc l'heu de lloar, per tal com us ha fet lliures de volar pertot arreu, i a més a més us ha donat dobles i triples vestidures; i encara perquè conservà la vostra sement dins de l'arca de Noè i evità així que la vostra espècie desaparegués; i encara li veniu obligats per l'element de l'aire que ha fet vostre. A més, ni sembreu ni segueu, i Nostre Senyor us nodreix i us dóna els rius i les fonts per beure, i les muntanyes i les valls com a refugi, i els arbres alts per fer-hi els vostres nius, i, com sia que no sabeu filar ni cosir, Déu us vesteix, a vosaltres i els vostres fills».

Els ocells escoltaven aquestes paraules veres i suaus, quiets a les rames dels arbres. El sant feia més manya la seva veu, el vent agitava una mica la bosquíria. Les muntanyes tenien color de rosa i de rosa i viola, perquè era l'hora del crepuscle. El Subasio, àrid i pedregós, retallava les seves comes en un cel indecís. El Tescio, migpartint la prodigiosa vall inundada de sol rogenic, era com un riu de pessebre: lluent paper daurat. I començava d'oir-se el crit de les guilles, i l'ermita s'enxiquia, talment un cor encongit pel miracle.

He vist l'alzina on s'ajuntaven els ocells. Té encara les branques inclinades, acatades. Es a prop d'un

llindar d'eixida del santuari de «le Carceri», ben bé on comença el bosc. Le Carceri, les presons. S'hi va per un camí enfilat, a estones aspre, des d'Assís. Deixeu la ciutat enrera. La Roca Major és, cada vegada més, un guaita. Als marges del camí creixen la ginesta i el bruc. La plana, a la dreta, és ampla, clara, puntejada dels rengles de xiprers i pollancs. De sobte, a la vostra esquerra, vet aquí les «Carceri». Un mur gris cenyeix el bosc. Les alzines i els suros fan en la muntanya lívida un clap obscur i enrevesat. Per aquí baixen les aigües dels cims i en l'esquerda abrupta de la pedra floreix una roseta de passió. És l'ermita, plena de records franciscans, sola i lliure com un ocell silvestre. Té un claustre amb un pou fresc. La campana dringa i vola.

L'ermità d'ulls ensoyats, com si baixés del Paradís, us mostra l'anagrama de Jesús que Bernardí de Siena va fer gravar a la pedra; i el coixí de fusta del «pobrissó», i el llit de roca on dormia. Passeu sota l'arbre que aixoplugà l'ocellada devota i us endinseu a la selva. Pel corriol humit i sinuós davalleu una mica, fins a les coves on els frares de Sant Francesc es recloïen en oració i penitència. La gent en deia «les presons». Eren ben bé presons on la impaciència, la vanitat, la sensualitat, es consumien sota la foguera mística. I, d'aquestes coves miserables, havia d'eixir-ne un amorós exèrcit que remouria el món. Us enfileu al claustre i veieu la Umbria llisa i madura, a punt d'ésser sobrevolada. Oh, presons franciscanes, redemptores, com sou un eco joiós d'aquella inefable cova de Betlem!

(1926)

ELS VERDS DE LA FAGEDA

AIXÍ que entreu a la fageda d'En Jordà, si el viarany esquerp us hi menava, comença aquell «verd d'aigua endins» que temptà el poeta com un somni teixit de fulles fines, desplegadas, i de troncs blanquinosos que es multipliquen talment presos en una galeria de miralls. Aquest verd silenciós i tendre no enlluerna ni ofega. La seva illusió de profunditat marina no us dóna l'enyorança ni el deler de la superfície. Sojorn de pau, a mesura que us hi endinseu es va espesseint el silenci. Ja a penes es dibuixa cap corriol en la catifa seca, deixalla de l'hivern, que posa cendra amarga en les flors i les herbes de la primavera. Trobeu potser un pradell escàs, on el sol, després de ferir amb sagetes d'or impalpable el fullam entrecreuat que l'ocultava, dibuixa pàl·lides rodones morades. Ara el silenci és una remota fressa d'ones o, millor, la bonior, filtrada, d'un alat estol innumerable. El trenquen, pausats, la gor-

ja apassionada del rossinyol, el crit desdenyós del pica-soques, la melangia clara del cucut. Déu meu, aquí, la vostra paraula em colpiria, de tan entenedora. La joia en sembla un missatger, la joia, que és, enmig dels arbres verds i alts, que us fan rodona sense estrènyer, un inefable gust d'eternitat.

La fageda és vasta, però diríeu que sempre sou al mateix indret. Per una clariana, de sobte, us apareixen les muntanyes fosques i el cel, d'un blau violent. O bé el camp de sègol, vincladís cabell d'or. La pluja el mulla, l'oratjol el pentina. Les campanetes blaves i les roselles n'esquitxen la llisor. Torneu enrera: els botons d'or, i les mil flors del bosc, creixen amb la rosada d'aquesta llum líquida. Harmonioses monotonies us fan pensar en *El noguer* de Schumann. Un niu és ple de batre d'ales.

Tot d'una, ai las!, el somni es fon. Heu deixat la fageda amb lentitud imperceptible. Pel camí, d'altres faigs us donaran la seva ombra i la seva verdor, però sentireu la recança d'aquella selva closa per tots costats, prodigiosa de ressons apagadíssims, i de la seva claror irreal i molla. Ara els camins baixen vers una vall molsuda, feta de verdors i de fonts remoroses, amb les clapes color de terra-siena dels camps treballats. Passa, enllà, una carreta de bous i espereu que l'atzar faci brollar enmig dels blats ufanosos la rosella d'una barretina, com en les pintures del vell Vayreda.

Aquestes terres floreixen i fruiten, generoses de saba. En un bassiol, capgrossos i salamandres floten i es capbussen.

A cada recolzada, com un miracle, hi ha el raig

segur d'una deu. Un rec voreja el camí, i l'aigua, límpida, colltorça l'espessor estilitzada de les herbes del fons. En tota la llargada, alterosos, daurats com estels, hi ha els lliris grocs que atreien Mistral, infant, a les aigües del rec de la sènia, a Mallana. El blat i l'ordi assaonen les espigues. Les forques, enllà, enlairen el fenc, que escampa la seva alenada humida. El riu té vagues lluïssors i unes corbes suaus, inefables.

I quan, d'una coma estant, veieu la vila d'Olot allargar-se en teulades rogenques i morades, us sembla un navili que navega per un mar de maragda o un reducte assetjat per tots els verds exultants de la primavera.

(1928)

CARNET DE VIATGE

BEUTAT D'ILLA

ESGUARD des del Pont Nou de la ribera. Un xic allargada, amb la seva alta torre i les seves muralles antigues. Les teules florides al costat de la llosa pirinenca i de la viva rajola francesa. Entre el riu de les aigües gemades i la vila, el horts on tota verdura i tota flor creixen. El horts i les fonts. En el temps dels presseguers... «No heu vist els presseguers florits.» Què he vist, a Illa? L'hivern daurat, la primavera tèrbola, amb rafegades i matacabra. L'estiu luxuriant. Els presseguers en flor, mai. Deu ser la bandera rosa d'Illa.

Vila en repòs, les aigües canten al carrer, i fan una música de plomes, de blana assonància. Són les aigües del Canigó, filtrades en mil fonts. Vetllaven el son de la Venus d'Illa, i de la minyona de Casanoves. (Casanoves, erm, rocam, oliveres, cigales.) Passem davant les cases de pagesos benestants, que són les cases d'Illa. Davant l'hospital. Davant el firal, buit com un parc d'atraccions. No és pas endebades que han brollat ací els plàtans alterosos.

Les fonts... La font de l'Adroer... La font de Sant Jaume, cripta sagrada, on no sabeu si és la imatge o si és el doll d'aigua qui rep l'acatament a què us obliga la volta ramosa. Aquest Sant Esteve de la palma d'or és ben bé el Sant Esteve de les aigües regalades.

Si deixeu Illa i travesseu el Bolés per pujar a Corbera, un paisatge més abrupte us recorda Catalunya. La costa i les alzines, l'era de l'aplec de l'ermitatge, on la pervinca i les violes encenen el seu blau sota la tramuntana, i on un feble cirerer espera el seu Sant Jordi. Corbera, amb son castell, és una proa que us deixa veure bé la plana rossellonesa. Tot hi verdea, tot hi riu. El xiprer abundós us recorda la plana d'Assís. És més xica, però, més riolera, més «infant predestinat» que juga amb els estels en el seu rotllo de muntanyes. Canigó, Serrabona, Noedes, les fosques muntanyes de la Gavatxeria, on canta el vent furiós, on s'amunteguen les nuvolades.

Illa és això, una illa de gràcia, que algun misteri reté vora el riu, a despit de la deriva. El vent fa tumultuosa l'aigua, s'emporta el branquilló i l'escuma. Illa és sempre allà. Tot just es bressa i us bressa. suau, amb una gràcia ben bé de dona.

LLOCS I NÚVOLS

Ancona. — Enlloc del món el mar no és fet, com aquí, de maragdes clares. Però quina ferida tan cruel, damunt la verda estesa, la sang de les veles!

Montseny. — Fagedes daurades, aigües cantadores. Adés us lliura obagues de verd fosc, adés l'espectacle d'una plana, on les sines tendres dels turons fan un mapa de guix. Morada a l'hora de la posta, el poeta l'ha vista pastada en ametistes. Però més que en la roca preciosa és en les violes de les seves fonts on xucla la color.

Perusa. — Del tren estant l'he vista, roig malva, quan la tarda moria a ponent. Allargassada a la falda d'un munt, es figurava trèmula, entelada de somni. El meu adéu ràpid es perdia en la llum, naufrag en un vi dolcíssim.

Gombrèn. — Gombrèn, als peus del Montgrony. Les seves pedres viuen en ple somni medieval, redossades al volt de l'alta església. Lloses seculars als carrers costeruts; porxos intactes; placetes closes, adormides com un pati. Aneu-hi de nit: la carretera voreja un riu exigü, que té lluïssors d'escata morta. Si us sobta la claror lívida i fugitiva d'un llampec, hi veureu, encara, el trot del cavall del Comte Arnau.

Tolosa. — Ciutat dels trobadors, al cor del Lenguadoc. L'opulenta litúrgia de la Daurada, vora el riu, el romanticisme de tantes architectures il·lustres, no poden esvair la gràcia vincladissa del maig. Fidels al record de les antigues festes, els castanyers d'Índia deixen caure aleshores damunt Tolosa rosadència les seves flors rosades i blanques.

Núvols, del tren estant. — Entre Avinyó —tan bell amb els seus ponts penjats — i Valence, una posta magnífica. Pel cel blau neda una sirena, que sembla pastada amb les roques vermelles de Cannes. Roig d'argila, de coure, amb deixes de mini dels calafats. La cua es torça, enrera; un toc més fosc, gros-ser, al bell mig del ventre; el cap, l'amaga una llarga fumera que hi neix o hi mor, no sé.

He canviat de tren en pocs moments. I quan torno a abocar-me a la finestrella, i busco el núvol, la sirena ha esdevingut un mapa d'Itàlia en relleu.

NOTES D'ALEMANYA (1950)

Catedral ferida. — Donem la volta a la catedral, a poc a poc; trepitgem, temorencs, els munts de ru-na, en cerca d'una porta d'entrada. La trobem, a la fi. Ja hi som a dintre: el temple, devastat per la guerra, no ens ofereix sinó els seus murs. A través dels finestrals sense vidres, el cel de setembre. Però ja no és el mateix cel de fora. Ha esdevingut altar i retaule, i el floc de boira que hi navega imita un núvol d'encens.

El vell rellotger. — Hem creuat, ràpids, un poblet de la Selva Negra. Cases a la carretera, i a la botiga d'una casa, braços plegats damunt l'ampit de la finestra, un vell barbablanc. És rellotger, prou ho diu la caixa de cucut clavada a la paret, com una ensenya. El vell mira el cel de la posta, ple de

núvols esparsos. Fuma una pipa retorta, de porcellana verda. La barba és llarga i fluvial, com un camí. La pipa estafà la lenta recolzada d'un camí. Nosaltres passem i el vell resta. El temps passa, també, i ell el mesura.

Joc d'infants. — Pobles i ciutats, en el matí del diumenge, al llarg del viatge. Gent que va a missa o en torna. Bicicletes que roden i roden. La creu de pedra, alta, en una cruïlla. Després, quan la carretera ha esdevingut un carreró de poble, creix la intimitat. Uns infants juguen, enfilats a la reixa d'un jardí. És llur joc, i no la reixa, el que tanca el jardí i el defensa, i el fa remot a les nostres mirades.

FULLS D'ENYORANÇA

AVUI m'he despertat amb el record d'una cançó: la sardana de la *Pepa*. És el Port de la Selva que m'inunda. Els meus primers estius allà baix reviuem amb la tonada. Cafès vora mar, de nit; els pescadors que van i vénen; un aire humit, on es mouen els llums de l'encesa i una remor d'oneig.

Els amics que són morts, llunyanes fantasies que palpiten. Les primeres anades al Cap de Creus. I el camí dels horts, de nit sempre, en tornar. Un aire espès i melangiós, com la sardana de la *Pepa*.

I, ara, Saint-Sulpice-la-Pointe, gener de 1937, el nostre país sembla esborrar-se, lluny, com els arbres del jardí darrera els vidres. En el jardí, rosers. Camí enllà, pollanques. Tot ben nu. Les gallines ronden entorn de la *pompe*. Som vora el foc i per la xemeneia ens arriben, de fora, el xiulet d'un tren, el lla-druc d'un gos. No hi valen les portes barrades: el món troba camins de somni per a plantar-se'ns a casa.

5 gener 1937.

Albi: el Pont Nou, el Pont Vell, l'aigua del Tarn, tan blava sota el cel sense núvols. Fa pensar en Girona i en Florència, alhora. He vist el gran orgue de pedra de la catedral, des de vint angles. Impressionen les seves altes parets nues, de fortalesa. En dies foscos, diuen que és una massa fosca. Avui els seus rajols eren d'un rosa tendre, on es filtrava el sol. El campanar, cel amunt, era encara d'un rosa més fi, amb qualitats de porcellana tèbia.

Hem pujat els graons (un per a cada dia de l'any) que menen al cim de la torre. La ciutat i els turons a l'entorn, en panorames canviants. Florència? Al costat, sobre un deliciós campanar romànic, la torre de Sant Salvi em mena al Palau de la Signoria, esborradís en el record.

Baixem: l'església vessa de llum. L'altar fa com un petit escenari, entre dues mitges columnes, amples, ventrudes, on el cel, l'infern i el purgatori semblen els episodis d'un teló de cec.

La volta és blava i daurada. Les figures policromades, tan realistes, que volten el cor, són com els figurants d'un drama de prodigi. Hi mancava la música, només, i l'hem trobada més tard a la penombra de Sant Salvi, on l'organista feia dringar els cristalls de Bach, amb mà segura. Leipzig? No. Itàlia, encara.

Ja hem vist els Toulouse-Lautrec del petit museu provincial: *La Goulue*, *Le Divan Japonais*. París 1900? No. Toulouse-Lautrec s'oblida aviat, en retrobar el riu tan blau sota les arcades or i rosa. Del Museu us

queda el record vivíssim de la cadira de braços de l'arquebisbe. Ramejada, opulenta, quantes vegades deu haver travessat el Pont Vell o pujat, amb un petit trontoll, els carrers costeruts, sota el balcons sortints que inicien un porxo. No. París és lluny. Florència, Venècia, molt més a la vora d'aquesta ciutat per la qual va perdre Catalunya una batalla decisiva, però en l'escut de la qual hem vist, amb melangia, tres de les nostres barres.

22 gener 1937.

*

Hem anat a passeig pel camí de Coufouleux. Primer, l'església de Saint-Sulpice i el pont que penja, després la barrera del tren, després la creu de ferro, tan simple sobre un pedestal ple de molsa i rovell. Aquí, al peu d'aquesta creu, el nostre fill Joan aprèn el parenostre.

Pels marges, hem trobat la primera viola, rosegada per un insecte llaminer.

Les garses uneixen amb llur pas, a través del camí, els camps de banda i banda. Hem jugat en un prat, asseguts a l'entorn d'un saule. Pollancrens altíssims ens fan, enllà, rodona.

Quan tornem, a hora foscant, al peu de la creu algú ha deixat un ramellet de flors grogues. Sota el pont, l'aigua és un marbre negre jaspiat d'escuma. Al cim de l'alta paret nua, el rellotge de l'església, il·luminat, ens dóna la bona nit.

Març 1937.

Setmana Santa és, en el record, per sempre més, la Bisbal. Una primavera que enlluerna sortint de l'església fosca: l'olor de cera i de multitud que fa més dolces les sentors del camp. Pins del Puig de Sant Ramon, sembrats verds, camps grassos acabats de llaurar; al mig d'un rectangle, la gràcia d'un fruiter. Camins fondals, vorejats d'esbarzers tendres. Entre camps, estret com un filferro d'equilibrista, el camí de Fonteta. O bé Vulpellac, somniós i opulent amb el seu castell de llegenda. Una finestra gòtica, un portal romànic i la masia on els tarongers tempten la nostra set. Passeig lent, com la tarda que ens deixa assaborir les fines colors del temps. Dolça embriaguesa de fi de març o de primers d'abril: noies de vestits virolats, que van al Monument com a una festa. Ens caldrà, a hora foscant, a la Pietat, per a tornar a la greu significació del dia, veure ajagut, lívid en la tenebra del seu cabell, el Natzarè que s'acaba de morir. El paisatge italià que contemplàvem dels Caputxins estant, i els penjolls de glicines que sobreixien de les altes parets dels jardins de la vila, s'esfondraven tot d'una davant d'aquella figura punyent.

En canvi, ara, el sobri Monument de Saint-Sulpice — un fons de roba grana, amb galó negre, uns quants gerros amb jonquills damunt les blanques tovalles, cap palma ni palmó — ens fa enyorar la litúrgia com-mosa que tenia a la nostra terra la Setmana Santa. Els pollancrex alterosos d'aquests encontorns no va-

len, el Divendres Sant, els canelobres perfumats dels pins de la Bisbal.

Abril 1937.

*

Niça: diumenge de Pasqua. La primera impressió de Niça és la d'un gran hotel multiplicat. Ciutat de turisme, capital asèptica, carrers nets i ben traçats, terrasses de cafè sense color de país. Molta gent. Tot França s'ha abocat ací, per passar uns dies de lleure, amb escapades al mar o als cims nevats de les muntanyes properes. El mar, a Niça, és el complement disciplinat del Passeig dels Anglesos. I les muntanyes són com un altre món. Com l'altra banda del mirall. Hi deu haver, allà dalt, poblets que somnolegen. A les seves orelles, com un cargol marí, la remor confusa i seguida del turisme internacional, que hi passa frec a frec.

He vist, però, en aquesta ciutat tan ben vestida i maquillada, el Mercat de Flors i els porxos blancbrut del Moll de Migjorn. Vella Niça, italiana en el vermell i l'ocre de les seves torres, en les parets de pedra que priven als jardins sumptuosos de desplomar-se sobre els carrers asfaltats; italiana, en fi, en la seva plaça porticada on palpita un aire ros i blanc, de gavines assolellades.

Però el record de Niça que m'emporto és el d'aquells cavallets vora mar, minúsculs, que giraven i giraven de pressa. Cordes en diagonal: «El vent de les faldilles — don aire al ballador». Aquests cavallets tenien no sé quina emoció de somni — clariana

de somni vora la gran riuada humana del Passeig dels Anglesos — perquè cap música, ni la d'un petit orguenell, no acompanyava el seu girar. Cap música, fora la d'un brollador que rajava, abundós i fidel, al seu costat, mesclant el seu so al fregadís de la roda de fusta.

Abril 1937.

II

QUADERN DE LA SELVA

L'ÀNGEL

UN àngel, el noi de ca l'Escatidor, amb túnica de llustrina blava, d'un blau cel esvaït i ales de cartó pintades de qualsevol manera, ha entrat pels porxos de casa. Ve, amb un sarronet a la mà, a captar per als escolans. És migdia de Pasqua. Enguany la festa s'ha escaigut a la fi de març. Els ametllers, d'un verd tendre inefable, serven encara el calfred de la flor. Les primeres cardines travessen l'aire, en curta volada, d'ametller a xiprer, i el groc de llur ala dóna un escreix de glòria al sol.

Aquest noi fa tres anys que és l'Àngel de Pasqua. La seva veu cristallina i ardent alhora, una veu que es vincla sense trencar-se, diu l'Alleluia triomfal. «Regina coeli, laetare, alleluia». Aquest matí ho cantava a l'església, dret a la trona, amb el daurat palmó a la mà, i semblava que el palmó creixés amb l'alè del cant, que no defallia, fins a arribar al cim de la volta.

Habitualment, quan la pluja primaveral no ho desaconsella com aquest matí, el cant de l'Àngel té per escenari la plaça. El noi s'enfila dalt d'una cadira, al costat de l'altaret guarnit de flors (violers, lliris d'aigua) on reposarà un moment el Santíssim. Al mig de la plaça, les imatges de la Verge i de Crist presideixen sengles processons que arriben per carrers oposats, es troben, se saluden, reculen en cerimoniosa contradansa. Hi ha un gran silenci: només els xiscles de les orenetes. I, tot d'una, l'Àngel romp a cantar. Les paraules llatines despleguen la seva pompa. Sense pausa, però, oh miracle!, com si veiéssim fondre's la neu en lluminosa cascada, el català s'enllaça amb el llatí. «Regina coeli, laetare, alleluia». I de seguida: «*Ja és fora el Divendres Sant —reprèn una altra veu— i la Pasqua és arribada. — Lo meu plor s'és tornat cant*». En la pura transparència del matí, d'aquest matí de Pasqua, es renovella l'antiga naixença d'una llengua.

Si calgués una imatge a la primera pàgina d'aquest quadern, jo hi posaria la de l'Àngel. Els vells del poble rondinen, perquè troben que fer el personatge tres anys seguits és massa, sobretot quan la veu comença de traïr l'infant amb el vellut de l'adolescència. Però, si la veu s'ho val, deixem-lo cantar. Fem-nos la il·lusió que el temps no passa. Retinguem-lo si de cas per la túnica blava, com fem tan sovint amb el temps que fuig.

BARDA FLORIDA

EL temps que fuig! Recordo la impressió que va fer-me, el primer cop que vaig sentir-la, aquella dita del país: «Barda florida, móra madura, rím virolat». El pagès, aquí, viu en l'espera d'unes bones veremes. Espia, és clar, la vida dels ceps. La flor morada de la barda, el negrejar de la móra, coincideixen de poc. Però l'enunciació del triple símptoma, la tàcita allusió a la collita final que el corona, tenen un accent de fatalitat i de misteri. La inexorabilitat de la vida que passa.

*L'estiu avença. Cremen fogueres a la muntanya.
Ran de teulada, vora les ombres, una ala bat.
L'aire tremola de la verema que s'anuncia:
barda florida, móra madura, rím virolat.*

*Sota el cel ample, tot hi madura, fruites i vides.
L'espiga tendra ja és oblidada, segat el blat.
La meva destra no aturaria la font que raja:
barda florida, móra madura, rím virolat.*

Afegiré aquests versos a la imatge de l'Àngel.

PRIMERIES DE MAIG

PRIMERIES de maig. *Freesies* i jonquills són només un record, al jardí, i la bonior d'abelles que tot ho cobria. Ara, en canvi, s'esbadellen roses i clavells i l'aire és una tenda immensa, ben clavada a terra per les estakes vives dels arbres, inflada pel cant dels rossinyols i les cardines. El verd clar de les vinyes, el verd fosc de l'alzina surera, entremesclen llurs velluts, a muntanya. Els fumerols de l'estiu són ara movedissos flocs de boira, a la ventura.

La carretera vora mar que ahir seguíem era un devessall de color: pàmpols tendres com mai, ginesta i argelaga, i l'escardot d'un violeta pàllid vora l'aspre timó, ran de terra, amb les margarides grogues.

Però aquesta dona que baixa del bosc, carregada amb un feix de llenya seca, ratlla el verd, el groc i el viola dels marges amb una lenta ditada de cendra.

EL DRAGÓ

AQUEST matí, en obrir el finestró de les golfes, he vist un petit dragó encastat a la paret. Diu que si es fiquen dintre un armari roseguen la roba. Vet ací, doncs, un hoste indesitjable. He fet un rotllo amb uns papers, i d'un parell de cops ha caigut sobre l'ampit de llosa. Cap ferida; àdhuc la cua, fragilíssima, ha resultat indemne. Panxa enlaire, d'un verd lívid, braços oberts com un nadó que plora, o potser com aquell nen faixat que diria haver vist esculpit a Florència al frontis d'un hospital, semblava demanar la meva clemència. L'ha obtinguda. Mentre jo escrivia, ha refet el seu equilibri. Una hora després, buscava una escletxa per fugir. Ran del marc de la finestra, formava, cap per avall, un delicat arabesc. M'he entretingut a dibuixar-lo: la cua, caiguda i torçada cap a l'esquerra, tocava gairebé el cap, un xic gros, d'ametlla; el cos tenia un lleu retorçiment; les potes, els dits rígids, cadascun amb el nimbe de la seva ven-

tosa, eren tendres esquemes geomètrics; les taques fosques de la pell formaven angles transversals ben oberts, i no pas paral·lels, ans oposats per les puntes. Quan he acabat el dibuix he vist que la figura del dragó venia a ser la d'un interrogant. He obert la finestra sense contestar-li i ha escapat, ràpid, per la paret del gessamí.

*Què demanes, dragó, què demanes?
Et podré contestar?
Potser en obrir-te la finestra
guanyem tots dos la llibertat.*

LA CARBONERA

UN aire de tardor en el capvespre d'agost. Sobre el bosc i la vinya, la frescor de la gotellinada. S'esquincen i fugen les darreres boires. Cel i mar han quedat pàl·lids, extàtics. Un gruix de silenci filtra quatre sorolls: les esquelles d'un ramat de cabres que pasturen en un rostoll, la palpitació adelerada d'una barca en el mirall del port, la trompeta llunyana d'una crida... Voltat d'aquesta pau, algú recorre lentament, lla baix, l'asfalt mullat de la carretera.

El Port sembla adormit, com per Cap d'Any, quan esdevenia un gran vaixell ancorat, amb les cases tancades i barrades. Unes noies, només, giravoltaven, ulls clucs, braços estesos, en el pont de l'Erola.

L'aigua serva encara, dintre el port, el borbolleig de la pluja. Darrera el coll de la Tamariua emergeix, blau cel llis, teló vertical, una altra franja de mar. Sóc en el còrrec de les Clotes. Vora un castanyer mutilat crema, amb secreta bonior feta de lleus espe-

tecs apagats, una carbonera solitària. Per l'ull de la pila, pels espiralls negrosos que miren a ponent, un fum blavenc oneja. Una escampadissa de branques de suro, fulla groga, color de cuiro clar, entre la verdor de brucs i argelagues, anticipa, en la llum fugitiva, una fina estampa tardoral.

LA CAPTIVA

DARRERS d'agost. En fer-se fosc, he pujat, tot sol, del Port a la Selva. Primer, pel camí dels horts, túnel de verda penombra, com les tendes que fèiem d'infants. Les canyes, colltorçades, mig amaguen el cel, tija i fulles ben netes en contrallum. El camí surt a la carretera a l'altura del Pla del Molí de Vent. A l'esquerra, queda el Pla de l'Horta, solitària porta d'entrada a les gorges esquerpes del Pení. Coll de la Torre, l'Estrúmbol, el Mirall, el Coll de Sant Genís, terres aspres des d'on s'albira l'aspre mar, i on potser encara s'aventura la guilla. El camí és desert, el cel ple d'estrelles s'aferra a l'última claror del dia. La carena del Dijous, aquesta mena de talaia, entre la Vall i la Selva, abocada al Port, dibuixa el seu contorn contra el cel de la posta, on el blau pàl·lid es barreja amb una polsina d'or desfet. Heus ací, com sempre en aquesta hora, el perfil de la Bella Dorment. El «Gegant adormit» d'altres serres és, en

la carena del Dijous, la bella Captiva. L'escorç d'un rostre es dibuixa amb els petits accidents de la clina. Les celles, el nas, un ample front, els llavis, el pòmul, la barbeta, l'arquejada pestanya (potser un ginebró hirsut, lla dalt) tot el rostre apareix, immòbil, com si cerqués alguna cosa de fugitiu en el ròssec del ponent. ¿És potser la donzella llegendària del Salt de la Reina? Els seus ulls, que no veig però endevino, semblen mirar alternativament, amb un lleu parpelleig, les ruïnes del Castell de Sant Salvador, als peus del qual va començar la fantàstica rodolada, i les crestes del Puig Neulós.

Mentre camino, espiant una palpitació del rostre extàtic, el veig defer-se, a poc a poc. Primer la cella, després els llavis, cadascun dels elements que formaven aquella faç enigmàtica va canviant a mesura que avença el camí. La bella de la carena s'esvaeix, com un somni. Al cel hi ha cada vegada més estels, i com brillen!

RECORD DE COLIP

COLIP, refugi. Els darrers contraforts del Cap de Creus, basalt, granit, mates verd clar magres i arrapadisses, clouen el mar a la vista. De la platja estant, sobretot si us enfileu al marge rocós de l'esquerra, us sentireu a la vora d'un llac. El mar obert bramula enllà. Ací les aigües clapotegen, i us adormen mentre el sol despenja, entre els dos roquissars que limiten la platja, les seves feixugues cortines de foc. Cargols marins, garotes buides, lleus, suros dispersos, jeuen, desferres calcinades, entorn del meu cos. Cerco, i trobo, un exigu clot d'ombra. Les veus, a l'altra banda, semblen llunyanes, lentes, com banyades en un licor espès. Una corrua de formigues, incansable, transporta el seu frèvol botí.

Del fons de la memòria m'arriben, deformats, i tornen, tornen, amb un bla martelleig, uns versos: «Deixeu-me en terra, —que hi vull morir». Ulls closos, en l'ombra que crema, m'oblido de tot, concentrat

en una gravitació palpitant. «Deixeu-me en terra». Hi ha tot el pes d'un cos, en aquest vers. Un pes que s'abandona i s'esllavissa. Penso en els cossos dels qui moren en alta mar i llisquen, en sumari embolcall, pels taulons inclinats, cap al fons de les aigües. El so sibilant, fort i sec, de la x, em fa pensar d'altra banda en aquelles pedres primes i llargues, però feixugues, que fem giravoltar enlaire, des de la platja, tan enlaire com podem, per a caure com un punyal inert, en redoblada velocitat, sobre el mar, que travessen d'un cop breu, sense senyals, sense escuma. Com aquells ganivets que els infants, quan jo era infant, llençaven aplomats, ben adormits primer a la palma de la mà, i anaven a clavar-se amb fressa sorda de coet en les piles de sorra de les obres. «Deixeu-me en terra, —que hi vull morir». Un pes el primer vers, un sospir el segon. El sol pertot: garotes, conquilles, suros ressecs, la buidor calcinada, diuen, en aquest refugi, la implacable victòria del sol.

ELS DOS ROSERS

BOIRES de setembre. El ponent d'ahir les ha menades pels colls de Sant Genís i de Sant Pere. Sant Salvador ni es veu. El camí dels Gatiens és ben esborrat, i les vinyes dels rostos, a penes acabada la verema, afegeixen a llur verd tendre uns esquitxos de rovell.

Al jardí hi ha molts espiadimonis. Qui sap si la humitat els ensopeix la volada. Dos d'ells, petits, tija fina de púrpura entre les ales d'escata, coronen, en un parterre, uns llimoners tardans: triguen tant a brotar que sovint els hem creguts morts. Aquesta presència sembla un bon averany. Dels sis xiprers grans, supervivents de la plantada de febrer, el més tendre i graciós és aquell on feren niu, a mitja alçada, les cardines. Els dos espiadimonis encimbellats a l'eixuta talaia són potser l'anunci dels brots que vindran.

Penso en aquells dos rosers del «claustre», de fulla escassa, rosegada pels insectes. En tot l'estiu no ha-

vien fet res. L'altre dia, amb sorpresa nostra, es posaren a brotar. El brot esdevingué un canonet farcit de fulles rogenques. Les fulles s'obriren, ufanoses, i avui, al cap de pocs dies, una pila de verdes poncelles enjoièn cada roser morós. El procés, de tan ràpid, em recorda aquells discos japonesos menuts, fets no sé si de fusta lleugera o de paper premsat, amb què jugava d'infant. Els discos, com peces de dos cèntims, eren tots iguals: imperfectes, lleugerament cantelluts, blanquinosos. Però tot just els posàveu en un recipient ple d'aigua, atacats per una primavera sobtada, s'inflaven, silenciosos i violents, creixien, navegaven, dolços, desplegaven una energia oculta i retinguda, i esdevenien flors, llunes, vaixells, palaus, com aquell brot del roser haurà esdevingut, en tan pocs dies, flor desclosa.

LA CASA

ENTRE la vinya i el fonollar, a la falda del Mirall, m'aturo, en el silenci nocturn, a mirar la casa. Arrapada com és a la roca, en veig només els teulats, la copa fina d'uns tarongers i, velant la llum d'un replà d'escala, la cortina de xarxa que s'infla al vent i vola.

Primer fou un desig, un somni. Després trobarem l'emplaçament, les antigues parets mig caigudes, la teulada sobre un frèvol encanyissat, amb el seu rovell egregi, i unes línies harmonioses que lligaven amb el país i que calia conservar, com una lliçó humil. Finalment començà la feina: les nobles pedres dels llindars foren mantingudes en la seva nuesa, els porxos restaurats, alliberats del pedruscall que els colgava, l'eixida closa o «claustre» es retallà cara a la falda de les muntanyes que ens volten; la terrassa de lloses, el jardí graonat (als prims ametllers pairals afegírem xiprers, llimoners, tarongers, mimoses), les

finestres obertes de bell nou a l'indret escaient, l'ample celler esventrat restituït, modest, a la frescor de sota terra, tot va entrar a la dansa, i heus ací que un bell dia la casa alenà altre cop, talment un cos vivent.

Així la veig, ara, a la llum de la lluna. Sembla un infant adormit. Que Déu el beneeixi.

LA VEREMA

FA quinze dies, després d'alguns sobris bescanvis de parers entre els vells del poble, vistos els senyals del temps i l'aspecte dels ceps, van començar les veremes. Primer, com sempre, als plans. A banda i banda de la carretera, vora els canyars, sota els pins, o damunt mateix del mar emboirat i plàcid d'aquest setembre, s'espargiren, tisora en mà, homes i dones. La claror del dia fou avarament aprofitada. En el capvespre espesseït trontollaven els carros curulls de semals. El fruit anà de la semal a la pastera, on dansaven, cama nua i sagnant, els minyons, voltats d'un núvol d'abelles golafres.

D'allà, espremut el most que esdevindrà garnatxa, els raïms emplenaren la tina. Rera el forat de l'aixeta, per tal que la brisa més tard no l'embussi, mans previsoros han posat l'espargolera, que en altres èpoques era una bella mata d'esperguera, el seu nom ja ho diu. Avui que no es primfila massa, uns brancalls d'alzina fan el fet.

Rera els plans han vingut els rostos. De lluny, a l'hora de la posta, filtrades per la distància i els pàm-pols, ens arriben, com xiscles d'ocell, les veus de les col·lidores. Sant Miquel apunta la seva espasa rogen-ca, i la verema és acabada.

*Sant Miquel per damunt de les vinyes
allarga son auri mantell.
Si treu l'espasa, hi miralleja
la lluïssor del vi novell.*

TOTS SANTS

DIA de Tots Sants. Cel blau, brillant, sense núvols. La tramuntana d'ahir ja és amansida i rep també unes ditades de mel. Les comes i els turons del Cap Cervera — negre, blau, violeta — s'entrelliguen, clapejats de sol i ombra. De les Figuerasses estant, veig l'art tirat a Port de Reig. Els suros puntegen un gran arc de ferradura, com la corda a ple salt. L'arc es va reduint. He baixat a veure-ho. En el silenci de la tarda, els pescadors enganxen i desenganxen l'estrop, que abraça en diagonal llur pit, com una banda, i quan arriben, reculant, a la paret del moll, tornen a frec d'aigua, sempre guarnida la corda.

Al matí han pescat un vol de melves i, un cop repartit el botí, han tornat a calar, per si queia algun peix ressagat. És una provatura sense convicció. Tanmateix, els homes, enlluernats, cara al sol de la posta, peus nus, cos rígid, a punt de desplomar-se

enrera, semblen, amb llur gravetat, participar en un ritu. Parlen a mitja veu, somriuen, però els ulls no abandonen el feixuc tros de mar que tants de braços van portant a la platja i en el fons del qual potser s'agita l'escata viva del peix. L'orella escolta la veu del company, l'ull espia el tresor. El ritme s'accelera, l'estrop ja és una nosa, les mans fan anar, ràpida, la corda entre les cames. Emergeix, a la fi, una gran xarxa buida: entre un grapat d'algues, quatre agulles i un sard, no res. Però els homes no mostren el menor desencís, ni es planyen de l'esforç inútil. Poc després es dispersen, silenciosos, i diríeu que el sol de la posta i les vellutades muntanyes de la posta els rescabalen amb escreix de la mísera pesca.

DIA DELS MORTS

DIA dels Morts. Sortint de missa (pocs homes, avui, entre la munió de dones endolades) he pujat al cementiri. Dolça capella de Sant Sebastià, vaixell ancorat entre olivars i vinyes! El cel, que era ben núvol a primera hora, ha obert després clarianes al sol. Travesso la minsa passera damunt d'una riera sense aigua i enfilo una costa, entre ceps. Un cop a dalt, sota la creu de ferro guerxa, la reixa del cementiri és tancada com sempre. Acostant la cara als seus barrots, veig les feixes plenes d'herbei (feixes pertot!) en suau davallada fins a les vinyes properes. Unes dàlies mig marcides, posades sobre un pedestal fet amb quatre rajols trencats, són potser l'única ofrena d'ahir. Dret com un pingüí dalt d'un merlet de la capella que altre temps fou castell, un ocellet vigila.

Muntanya enllà, unes dones fan serments i cremen grans munts de pampolada seca. Dues espesses

fumeres blanques, que semblen decantar-se de tant de pes, surten de la vinya rogenca. Una papallona, blanca, negra, vermella, vola de fonoll a fonoll. Del poble vénen, propers i retallats, sorolls de feina: els cops del boter, i llur tornaveu a la paret de l'hort, la conversa a crits del safareig, el tremolor d'uns picarols de collera... Tothom treballa, amb pausa, sense febre. El sol és dolç i crema més que hom no podria esperar. Els llangardaixos l'aprofiten i s'esllavissen per les parets de la capella i per les tanques del clos funeral que la volta. Només Sant Sebastià, en la penombra de l'altar, contra la llum de l'estreta finestra de l'absis, segueix, sagnant, lligat al seu turment. Però, oblidats en aquest cementiri, cara al cel infinit, els morts semblen oblidar-se també, feliços.

NADAL

HA arribat Nadal. Davant de l'església es dreça un pi, ben dret. Quatre minyons el baixaren, com un rem feixuc, del cim del Mirall, i l'han clavat sense rels al bell mig de la plaça. A dintre l'església, pobra i nua, devastada per la guerra civil, es prepara la Missa del Gall.

Els vells parlen amb enyorança dels Nadals antics. Fa cinquanta anys, el poble era vila, i una vila rica. Anaven i venien els vaixells de Trieste al Port. La vinya cobria pròdigament les muntanyes. Com brillava l'or de l'altar major! A mig ofici, el capellà beneïa el pa, i després el feia a bocins, com peces de moneda, i tothom en prenia. A la plaça, en sortir, encantaven un altre pa. Anava en un estoig de llauna, guarnit de flors i banderetes. En deien «el pa de la lluminària». L'oncle Norat el feia pujar: *dues pessetes! quatre! vuit!* En Rosset, En Tecla, tots els cantaires de l'església, l'atiaven, impacients.

Nadal antic. L'església brillava. Els ciris cremaven a les mans dels fidels. Com a cada festa anyal, passaven les pabordesses amb els «esclops» (cistells de fusta ramejada, amb un bec per on sortien els ciris, que tothom es mirava amb respecte). Quan el sacerdot llevava el Senyor, que bonic feia!

Tot això, amb aquestes mateixes paraules, m'ho contava, temps enrera, l'Honest, el vell sagristà, i els ulls li brillaven també d'emoció. L'Honest, va morir no fa gaire, i aquest Nadal l'església serà encara més nua i més pobra sense ell. Sempre me l'imaginaré en un Paradís resplendent. S'atansa, trèmul i fervent, l'ull febrós, al pa de la lluminària, guarnit de flors que no es marceixen. Sense ell, però, que tantes i tantes coses sabia dels temps antics, el poble ha perdut un xic més la memòria. El fang de l'oblit ja li arriba al genoll. La vinya esdevé paret seca. Cauen les pedres, creixen les herbes, i s'esborra, per sempre, el camí.

MATI DE GENER

GENER. Matí de sol. Pujarem, un cop més, a Sant Pere. L'aire és net, transparent, immòbil. Els còdols del camí semblen rentats. I mai no plou. L'hivern, però, àdhuc sense pluja, ho neteja tot, barreja el seu gris perla als colors de la muntanya.

Figueres blanques, bucs arrengherats; en el racó d'un hort, tarongers que enlluernen. El camí puja i puja, sinuós. A baix, movent-se al grat de les nostres ziga-zagues, l'harmoniosa massa rectangular de Sant Sebastià, amb els quatre xiprers escapçats per la tramuntana. Els marges verdegens, sense flor. Violers, brucs, mareselva, estepa blanca. De tant en tant, el gris lluent d'un ullastre. Apagat, verd i cendra, un ginebró. Quan som al coll, la llarga pujada ondulant. Refugis de pastor, solitaris. Un moment, hem vist entre les alzines, la boina de gairell, el vailet de la Pallera, i la taca blanca del ramat.

Sant Pere de Roda ens acull amb les banderes de la roba estesa. La muller del guarda ha fet la seva pobra bugada. Sol i ombra es parteixen les torres i les fan més cantelludes. La font raja pacífica, l'herba

verdeja entre les pedres com en un parc. Silenci, desert. Pel Coll del Perer arriba, insistent, el xiulet del tren. Demana pas. Després esbufega i trepida, mentre les muntanyes de França modelen, nítides, els seus volums sobre un mar llis, dolcíssim.

Som a l'entrada del Monestir, contra la reixa del claustre. A primer terme, en l'ombra freda, una pilastra. Més enllà, la cisterna, tapada amb pedres i fustots. Passa una volada de corbs, amb un crit apagat, embolicat en cotó negre... En un corralet, sota unes voltes, el guarda ha fet un refugi per a les cabres. En veig una, rera la tela metàl·lica, que es grata la barba i fa sonar l'esquella.

Són tot just les tres, i el sol se'n va. S'enfila pels esgrafiats, cap al cim de la torre. Com un llangardaix morós, s'arrapa a la pedra.

Entre brucs, pugem a Sant Salvador. A cada mata, mil branquillons espessos tapen el vell tronc cremat. La primavera prepara la seva escomesa. Silenci de vidre. En el mar, immòbil, un vaixell blanc. Lluny, el Canigó retalla els seus tres pics. Les Medes, el mar de Cadaqués, amb els seus illots, es retallen en la boirina. La plana, l'enfosqueix encara més el contrallum del sol. Els estanys de Castelló mirallegen com un vidre entelat.

Tornem avall. Deixem enllà l'ermita de Santa Helena, amb el seu postís campanar de paret. En uns olivars, vora el mar, puja, vertical, com en una tarda d'agost, una fumera blanca. Pels Gatiens, passem a frec de la pedra del Llamp. Se sent, lluny, el tret d'un caçador i, més a prop, amagada en el bosc, la destal d'un llenyataire.

LA FLOR DE PENICAL

(Conte)

FEIA un dia claríssim, amb aquell sol que no crema, i un aire net, com de vidre. La muntanya ens temptava, verd de vinya, rovell de pedra, violeta fosc dels cremats. Deixàrem, doncs, la taula parada, amb el darrer mos del dinar, i ens llançàrem muntanya amunt, cap a Sant Pere de Roda. Quantes vegades no hem fet aquest camí! Per l'abril és una delícia. Seguirem l'antigua drecera: per Sant Sebastià, planejant entre vinyes, ran d'olivar després, voltat sempre de fonoll i timó i de mil flors silvestres, el camí us mena a les alzines del Coll. Després, de llarg en llarg graó, amb el mar blau obert rera vostre, i les muntanyes del Cap Cervera, d'harmonios i vellutat relleu, us planteu, a distància, per saludar-la, davant la descarnada majestat del Monestir. Beguérem a la font, passejàrem per l'església, ens enfilàrem per l'escala de cargol i ens abocàrem a la cisterna, com sempre. Després, tot i el poc temps

que teníem, ens arribàrem a l'ermita de Santa Helena.

— I si anàvem al Mas de la Pallera? Veurem el vell Honorat.

— Anem-hi, però no ens hi entretinguem massa.

Amb quatre gambades per l'ampla carrerada, vestigi d'altres temps, amb què fineix el camí de Vila-juïga, fórem davant del Mas. El mosso hi entrava tot just amb el ramat de cabres, que venia d'abeurar, com cada tarda, a la Font del Monestir. No gaire lluny cremaven unes falgueres. «Sort que no fa un alè de vent», vaig pensar. A la porta del Mas, fent visera amb la mà, ens espiava la Roseta. Li vàrem fer un crit i de seguida ens va conèixer. Amb la seva veu estrident de vella va invitar-nos a entrar. Ja ho sabíem d'altres vegades: la copa de garnatxa sobre la taula llarga de fusta, de dura fusta, en la fresca penombra del menjador, on voleiaven quatre mosques perdudes del corral. Per la finestra, petita com una espitllera, excavada en la paret de quatre pams, entrava la llum del cantó de mar. En el pany de paret contrari, vora una paperera d'anunci, vella i bruta, penjava aquell cromo de les Edats de l'Home: de deu en deu anys, quatre o cinc graons de pujada i altres tants de baixada, anaven del bressol a la tomba.

El vell Honorat no hi era.

— I el vostre marit, Roseta?

Ens va mirar trista. És clar, feia temps que no havíem pujat, i no ho sabíem. L'Honorat vagava pel defora, enderiat, mai no dirieu amb què? Amb la flor del penical. Que en feia de mesos que li havia

agafat aquesta cabòria! Li calia trobar la flor de penical.

— Ja us recordeu de la rondalla — ens deia la Roseta —. És la que més agrada als meus néts. No pugen mai que no me la facin explicar. Vosaltres mateixos us heu afegit alguna vegada al rotllo de l'escon, quan vivíem a la Selva. El fill petit del rei, el que ha trobat la flor de penical, la flor que tot ho cura i que li ha de valer el reialme, degollat pel seu germà envejós, ressuscita a la fi, meravellosament. Però la rondalla no diu què en va passar de la flor. L'Honorat creu...

La porta del menjador va obrir-se i aparegué l'Honorat, amb un vell picot, que deixà a terra. Venia un xic espitregat i esparracat, com sempre. Els ulls, malalts, com ribetejats de sang, li ploraven. Però la seva fesomia no era la d'un esperitat o foll. Al contrari, les nines li brillaven dolçament. I després d'entossudir-se, fins a aconseguir-ho, afectuós, a fer-nos sucar una llesca de pa blanc, que ell mateix ens partí, en dos dits més de garnatxa, ens va explicar el seu secret.

— La flor de penical viu i creix en aquests paratges. Que en fa de temps que la cerco! No la trobareu pas, pels vells camins. Haureu collit, ja ho veig, xuclamel rosat i pervinques pels marges. Trobareu potser el muguet silvestre, i l'orquídia salvatge, tigrada o jaspada, amb aquell dolç enravenament, vora el Salt de l'Aigua. Però la flor de penical és al Monestir que s'amaga. Són els monjos de Sant Pere de Roda els qui desenterraren el fill petit del rei, i li curaren les nafres, i li salvaren la vida. La flor de

penical, que tot ho cura i tot ho dóna, era al seu costat, oberta i brillant com el primer dia. No la cerqueu pas al Mirall, ni al Coll de la Torre, no la trobareu pas en les vostres passejades vora mar. Jo sé que és amagada, colgada segurament, al Monestir. Us han parlat del tresor dels monjos, no? Fa quaranta o cinquanta anys, encara pujava gent de Llançà, de la Selva, de Palau-saverdera, i ho removien tot, i no deixaven pedra sobre pedra, i més d'un capitell i més d'un arc enderrocà la seva fúria. Pensaven en dobles d'or i en diamants fantàstics. I no sabien que el tresor de Sant Pere de Roda era més ric que tot això: era la flor de penical, que tot ho cura i tot ho dóna.

Vaig intentar de dissuadir-lo.

—No busqueu més, Honorat. La vostra muller, tot el dia sola, no sabeu com pateix del vostre neguit. I el mas també pateix del vostre abandó. La flor de penical! Si encara hi fos, un o altre l'hauria trobada! Penseu si el Monestir ha estat regirat i furgat. No sigueu tossut, així. Sabeu què us dic? No heu vist les falgueres, a l'hivern? I la fullaraca en el bosc dels castanyers? S'assequen, per terra, i, barrejats amb el fang, ve que es podreixen. ¿Qui sap si la flor, sobretot si és enterrada com un tresor, al peu d'una muralla coberta d'heura, no s'ha podrit ja? I potser les seves virtuts, xuclades per la terra i exhalades en aquella boireta dolça que de vegades en puja, han fet més blau aquest cel i més brillant el sol que ens illumina! A mi, aquest blau i aquest groc em fan pensar en la flor de penical que mai no he vist. Eren, n'estic cert, els seus colors.

Gairebé em va saber greu d'haver parlat. L'Honorat va mirar-me, i els seus ulls aquesta vegada ploraven de debò. A fora, el cel rogenic de la posta ja era d'un violeta negrós, com de vi tèrbol. Brillaven un grapat d'estrelles. Els brucs començaven d'esdevenir fosques siluetes retallades.

—Anem —vaig dir als meus fills—. Se'ns ha fet fosc, i el camí és dolent, de baixada.

MATI DE PASQUA

MATÍ de Pasqua, altra vegada. L'Àngel, un altre any, es prepara a cantar. Les ales, perduda llur purpurina, ara ho veig bé, són de contraplacat de fusta, i no de cartó. Un galó d'or descolorit travessa el front del noi i li fa més trista la cara enfarinada.

La creu feixuga que un penitent portava a pes de braços ara descansa, sempre amb el Crist clavat, sobre els palets cantelluts de la plaça, davant de l'altaret transitori. Un xic enllà, la Verge, tret el vel negre, mostra el seu mantell blau. Als peus de la imatge, un munt d'heures tendres i lliris morats.

En el silenci, brolla el «Regina coeli». Les muntanyes són gairebé colgades per una boira baixa, cotonosa. Ni una oreneta, enguany. Les pedres molles brillen.

La plaça és estreta, gairebé un carrer. Els balcons es toquen i ens dominen. El silenci ens estreny a tots, enxiqueix encara més aquest espai. Els balcons són

com llotges de prosceni. Es fiquen a l'escenari. Esdevenen tragèdia punyent. Al segon pis de la casa més alta, greu, amb la seva cara blanca, de lluna, la mare del carrabiner. A la casa del costat, en un balcó més baix, agenollades darrera el cobrellit de randa, dues dones de dol. El cobrellit talla els caps: ens els presenta, impassibles, en una safata llarga.

A baix, hi ha les noies de vestits virolats, al volt de la Verge. I els cantaires darrera el palli. I els homes del mas i de la vinya, amb el vestit d'alpaca, negre o blau, i el ciri a la mà, ben apartat. Damunt l'altaret, la Custòdia, com un sol que enlluerna.

«Regina coeli». Ja és fora el divendres sant. Vestit blau i palmó. L'infant no canta, enguany. Una veu més plena ho fa per ell, el «dobla». Ell s'està dret a la cadira. Mentrestant, les figures del drama giren i giren, tornen i fugen. Diríeu que són les mateixes, i quant de temps fa que me les miro? ¿He vist alçar-se, pedra a pedra, la torre de guaita que ara cau a bocins? Les figures giren, i passen, i tornen. Com en els vells rellotges opulents de Berna o de Venècia.

Sóc al costat del banc de llosa on solia seure la Pirra peixatera. La seva cara havia acabat agafant el color de la llosa. Hauríeu dit que era de pedra, sense la vivor maliciosa dels ulls. Ara hi ha una altra dona al seu balcó.

El rellotge volta i volta, amb els seus personatges de bronze. On són els vells cantaires, en Tecla i el Rosset, columnes d'aquell altar major resplendent? I, més lluny encara, el senyor organista, i els mariners que se'n duïen a Trieste el suc d'aquestes vinyes?

El cantaire ha callat. Ara, a dues veus, s'eleva el cant ingenu on Déu provident ens crida a tots, per donar-nos a tots el que cal:

*Per a les verges, palmes i corones;
pels joves, somnis...*

A la fi, és el torn del sacerdot. Enlaira l'ostensori, mentre jo m'agenollo en el fang. Allà baix, les boires floten, pengen, amaguen la capella i el cementiri, florit de violers i de pervinques. Laetare, laetare! Alegria de Pasqua! Primavera altre cop! Però per què estàs trista, ànima meva? Oh, Déu, mireu-nos un instant, mireu-nos, ara i aquí, des de la Vostra glòria!

La Selva de Mar, 1948-1949

NOTA BIBLIOGRAFICA

Alguns textos de «Beutat del món» varen ser publicats a la premsa catalana de l'època. Així, «Quatre-cents metres» al *Dià de Terrassa*, «Elogi de la mar» i «Amor de Pardal» a *La Publicitat* i «Assís de Sant Francesc» al *D'ací i d'allà*.

El «Quadern de la Selva» és tot ell inèdit, llevat de «La flor de penical» acollit per Joan Triadú a la seva «Antologia de Contistes Catalans», Editorial Selecta (1950).

TAULA

	<u>Pàg.</u>
Nota de l'autor	7

I — BEUTAT DEL MÓN

Quatre-cents metres	13
Elogi de la mar	16
Amor de Pardal	20
Assís de Sant Francesc	24
Els verds de la fageda	29
Carnet de viatge	32
Fulls d'enyorança	37

II — QUADERN DE LA SELVA

L'Àngel	45
Barda florida	47
Primeries de maig	48
El dragó	49
La carbonera	51
La captiva	53
Record de Colip	55
Els dos rosers	57

	<u>Pàg.</u>
La casa	59
La verema	61
Tots Sants	63
Dia dels Morts	65
Nadal	67
Matí de gener	69
La flor de penical	71
Matí de Pasqua	76
Nota bibliogràfica	79

*La present edició de "Quadern de la Selva" de
Tomàs Garcés ha estat enllestida, als obradors
de "La Polígrafa" de Barcelona, el dia
7 de maig de 1962*

BIBLIOTECA DE CATALUNYA

1001267041

Biblioteca
de Catalunya

Adq. D-IEC-CPJ0

CB. 1001267041

Top. 2001-8

2002F

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura

90.27

Col·lecció "Quaderns de Poesia"

Núm. 6

40 pts.